

FORVALTNINGSPLAN FOR RYVINGEN FYRSTASJON

MANDAL KOMMUNE • VEST-AGDER FYLKE

KYSTVERKET

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen.....	3
Fredning av bygningene.....	3
Fredning av området som helhet.....	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet.....	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser.....	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene.....	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider.....	6
Krav til håndverkere	6
Veiledere for vedlikehold	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....	6
Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper.....	6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	7

SPESELL DEL

Ryvingen fyrstasjon	8
Kart og situasjonskart.....	9
Kart over det fredete området.....	10
Kart over Ryvingen-Oksøy landskapsvernområde	11
Faktaopplysninger om Ryvingen fyrstasjon.....	12
Kart over fordelt dyrkbar jord og husvære for de ansatte på fyret	14

Bygningspresentasjoner

A Fyrbetjentbolig.....	15
B Uthus	20
C Maskinhus.....	24
D Tårn	27
E Naust	33
Veien, landing, havna og molo	37

Det fredete området	38
----------------------------------	-----------

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....	39
Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Ryvingen fyrstasjon.....	40
Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Ryvingen fyrstasjon.....	48
Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Ryvingen fyrstasjon	
A Fyrbetjentbolig.....	49
B Uthus	52
C Maskinhus.....	54
D Tårn	57
E Naust	59

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygnings-elementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle

materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fireiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvar for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredete eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fireiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større

vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjettammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil

være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdseilen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

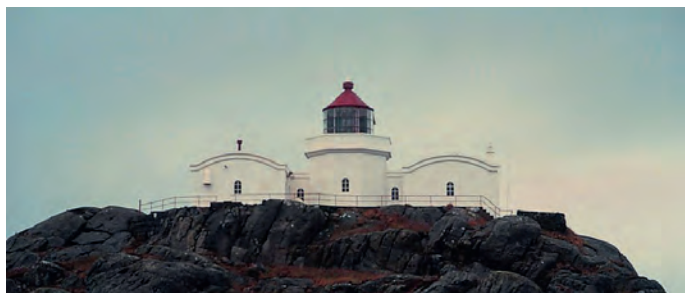
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Veiledere for vedlikehold

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i egne veiledere for vedlikehold, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide slike veiledere. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. Veiledere for vedlikehold bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om de naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål,

byggeskikk og håndverksteknikker.

Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som med-fører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

RYVINGEN

FYRSTASJON

SPESEIELL DEL

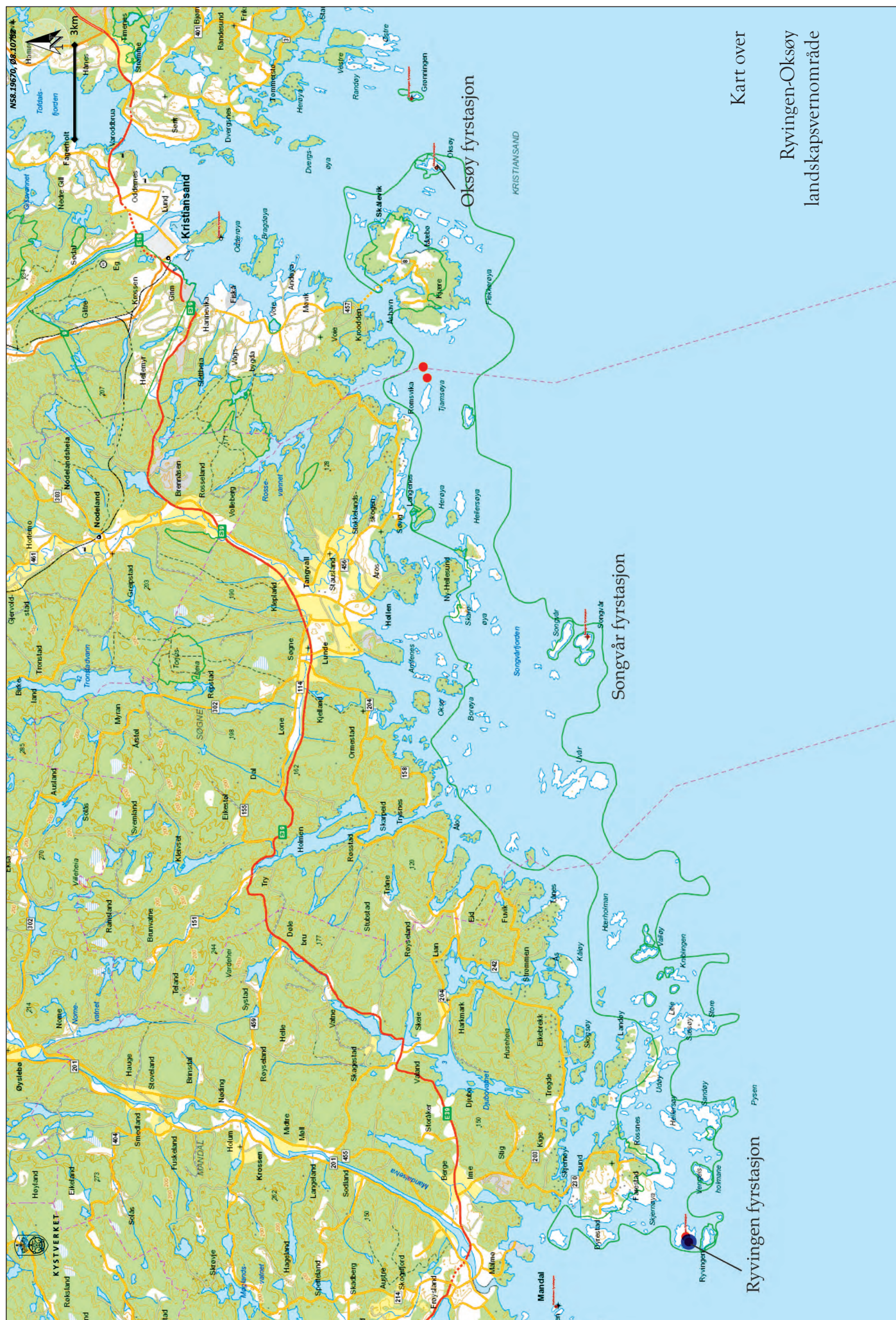

Hentet fra fredningsvedtaket.
Tegning: Sven Poulsson.

Kart over fredningsområdet ved Ryvingen fyrstasjon:

Kart over
Ryvingen-Øksøy
landskapsvernområde

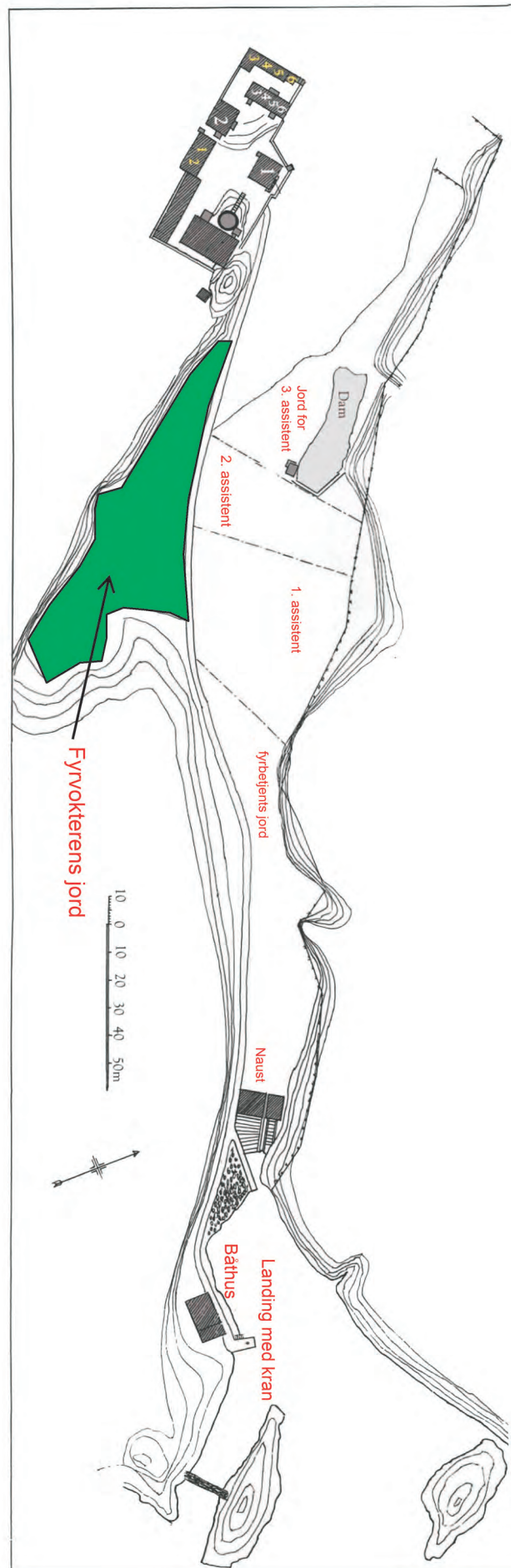
Faktaopplysninger om Ryvingen fyrstasjon

Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1867	
Fylke	Vest-Agder	Region	Kystverket Sørøst
Kommune		1002 Mandal	
Fyrlistennummer		079000	
Dato for fredningsvedtak		23. februar 1994	
Andre vernebestemmelser		Fyrstasjonen ligger innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvern-område, i Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder. FOR-2005-04-29-388.	
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)		1002 / 23 / 7	
Nummer i Askeladden	86964	Grunneier	Staten v/ Kystverket
Utleie		Ryvingens venner	

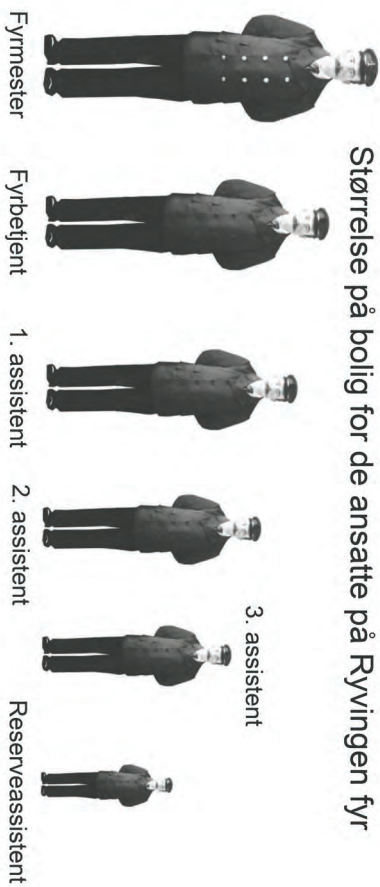
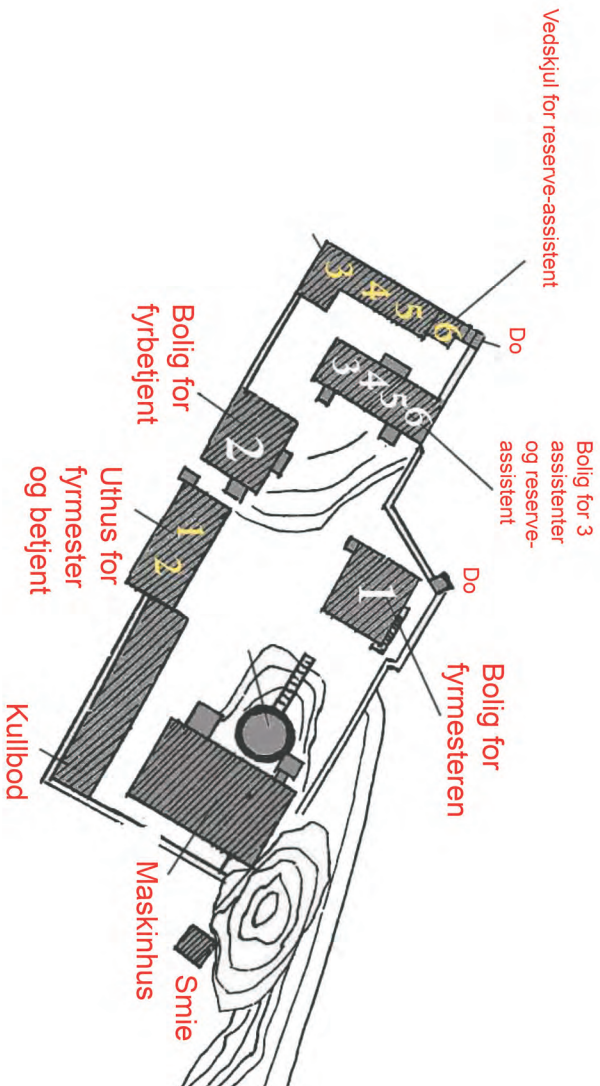
Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Askeladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
A	Fyrbetjent-bolig	Intakt	17125089	86964-1	Klasse 1, kulturminneloven § 15	Formålet med fredningen av fyrbetjentboligen er å bevare bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.
B	Uthus	Intakt	168557760	86964-2	Klasse 1, kml § 15	Formålet med fredningen av uthuset er å bevare bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.
C	Maskinhus	Intakt	168557752	86964-3	Klasse 1, kml § 15	Formålet med fredningen av maskinhuset er å bevare bygningens eksteriør og interiør med hensyn til planløsning med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.
D	Tårn	Intakt	168557752	86964-4	Klasse 1, kml § 15	Formålet med fredningen av fyrtårnet er å bevare bygningens eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.
E	Naust	Intakt	168557787	86964-5	Klasse 1, kml § 15	Formålet med fredningen av naustet er å bevare bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.
	Det fredete området				Klasse 1, kml § 19	Fredningen omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommen på gnr.23 bnr.7 (Staten v/ Kystverket), avgrenset av eiendomsgrensen mot nordøst og forøvrig av sjøen. Fredningsområdet og de fredede bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 5. oktober 1993 og påført Riksantikvarens stempel.

Litt om fyrstasjonens historikk	Ryvingen er Norges sydligste fyrstasjon. Det første fyret på Ryvingen ble tent i 1867. Men helt fra 1825 har det stått et sjømerke på øya til hjelp for de sjøfarende. Dette sjømerket var en båke av tre. 51 år etter ble båken erstattet av en karakteristisk hvitmalt spiss steinvarde. I 1867 ble det første fyret satt opp, litt lengre ute på øya. Det var en bygning med et lavt tårn. Snart ble det påpekt at fyret lyste for svakt. I likhet med de andre kystfyrene på Sørlandet vokste kravet om at også Ryvingen trengte et sterkere og tydeligere lys. I 1897 ble det første elektriske fyrlyset i Norge tent på Ryvingen, i et nybygg 22,5 meter høyt støpejernstårn. Ved siden av tårnet reiste en like høy skorstein seg fra et dampdrevet kraftverk. Kraftverket gav strøm til en lysbuelampe, plassert i midten på en 3. ordens fyrlinse. Kjelen og dampmaskinen ga i tillegg kraft til det nye tåkesignalanlegget. Ryvingen fyr ble med dette verdens nest mest lyssterke, og fyrstasjonen var en relativt stor arbeidsplass. Ryvingen fyr var bemannet med en fyrvokter, en underfyrvokter, tre assistenter og senere også en reserveassistent. På det meste bodde fem familier og til sammen 32 mennesker på den lille øya utenfor Mandal. Barna hadde skole og guvernante, og all mark som kunne brukes ble dyrket eller brukt til beite. Både lyset og lyden fra det nye fyret ble lagt merke til i fyrstasjonens omland. I en tid da nettene fortsatt var naturlig mørke og det generelle lydnivået stort sett var lavere enn i vår tid, må nyvinningen ha vekt stor oppsikt. Mange mente at lyset og lyden skremte både fugl og fisk. Første verdenskrig førte til kullmangel og dampmaskinene ble stående stille. Fyrets reservelampe, en oljelampe med tre veker, ble fyrets lyskilde, den ble senere erstattet av en hettebrenner. Skorstein og kraftverk ble demontert og bemanningen redusert. Fyrmesterboligen ble flyttet til Geitungen i 1923. I 1957 ble fyret igjen elektrifisert, med dieselaggregat som strømkilde. I 1955 ble Ryvingen tårnstasjon og familiene flyttet på land. . I 2002 ble fyret avbemannet.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området). Fyrstasjonen ligger innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, i Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder. FOR-2005-04-29-388.
Formålet med fredningen	Formålet med fredningen av Ryvingen fyrstasjon er å bevare, gjenopprette og videreutvikle et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg med fyrtårn, maskinhus og øvrige bygninger på fyrstasjonen og miljøet rundt fyrstasjonen.
Fra Riksantikvarens fredningsbegrunnelse	Til tross for store endringer, fremstår stasjonen fortsatt som et harmonisk anlegg, med fin beliggenhet på toppen av øya. Sporene etter tidligere anlegg er lette å lese i landskapet. Tårnet og linseapparatet fra 1897 er de mest interessante enkeltelementene i tillegg til veien opp fra landingen. Ryvingen har nærings- og sosialhistorisk verdi også utover det som har med selve fyrdriften å gjøre. I tillegg til fyrvesen hadde man dyr, drev jordbruk der det var mulig og skole med egen guvernante, virksomheter som er representative for det mangfoldige livet som fant sted på fyrstasjonene. Som kystfyr må Ryvingen kunne sies å ha regional interesse i vernesammenheng. Kulturminnene fra 2. verdenskrig da fyrstasjonen ble tatt i bruk av tyskerne og denne hendelsen i fyrstasjonens historie, bidrar til Ryvingens kulturhistoriske verdi. Ryvingen fyrstasjon er ved sin form og plassering samlet oppe på øya et identitetsskapende element og landemerke i skjærgården. Bygningene og den inngjerdede gårdsplassen danner et lite, harmonisk anlegg som også har arkitektoniske kvaliteter i tillegg til de kulturhistoriske verdiene ved fyrstasjonen. Det er spesielt den nærings- og sosialhistoriske verdi ved de forskjellige virksomhetene som har funnet sted på øya samt verdi som landemerke Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Ryvingen fyr er et kystfyr. Fyrstasjonen ligger som en innegjerdet, hvitmalt liten landsby med god utsikt over havet og øyriket rundt. Sårbarhet og tålegrense er nært knyttet til antall besøkende.
Kystverkets føring-er for ny bruk og videre utvikling	Ryvingen fyrstasjon er godt egnet for ny bruk. Det er viktig å tilpasse driften til de eksisterende bekvemmeligheter på fyrstasjonen, de sanitære forhold, overnattingsmuligheter m.v., slik at de besøkende får en best mulig opplevelse av et opphold på fyrstasjonen. Bygningsdeler og rekkverk malt med signalrød farge må justeres til standard oksydrød farge.

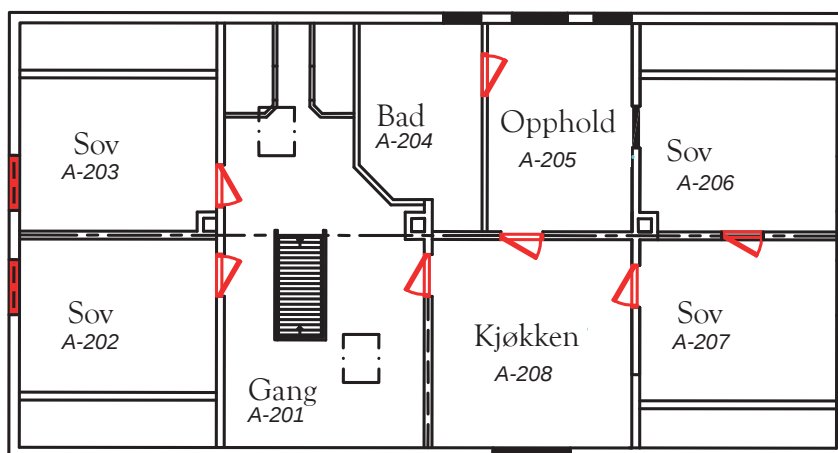
Over: Fordeling av dyrkbar jord til de ansatte på Ryvingen fyrstasjon.

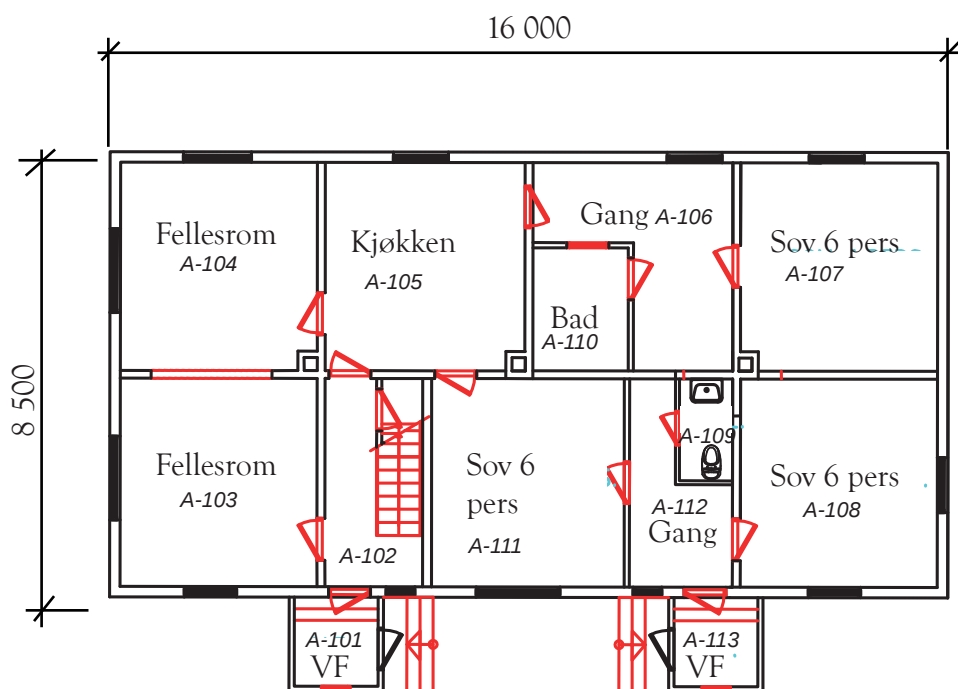
Størrelse på bolig for de ansatte på Ryvingen fyr

FYRBETJENTBOLIGEN

Bygningens navn	Fyrbetjentbolig	
Nummer i Askeladden	86964-1	
GAB nr.	168557779	
Byggnr. i fredn.vedtak	A	
Byggeår	1867	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrbetjentbolig	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Fyrbetjentboligen har fått eternittkledning og interiørene er blitt modernisert og delvis ombygget på 50/60-tallet. Vinduene er skiftet i 1998.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong på fjell / komprimerte masser 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med trekledning. Eternittplater montert utvendig. 7. Ytterdører: Panelte ramtredører, malt røde. 8. Vinduer: Enkle trevinduer, sidehengslete, med varevindu 9. Tak: Saltak med sperrebind. 10. Taktekking: Eternitt bølgeplater, sortmalte 11. Takrenner og nedløp: Sortlakkerte stålrenner. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Skråtak over inngangspartier. 15. Innervegger: Bindingsverk med trekledning 16. Etasjeskiller: Tre bjelkelag med golvbord 17. Innvendige trapper: Lukket tretrapp 18. Piper og ildsteder: 2 murte og pussete pipestokker 19. Luker og ventilasjon: En del ventilhetter i yttervegg	
Endringshistorikk	Mye er skiftet og endret siden huset var nytt: Taktekking skiftet fra lappheller og støpejernspanner til eternitt bølgeplater. Vinduer er skiftet. Yttervegger er påsatt eternittplater. Ytterdørene er også skiftet.	
Retningslinjer for videre utvikling	Huset har rom for vertskap, soverom for besøkende og fellesrom. Boligen egner seg godt til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk.	

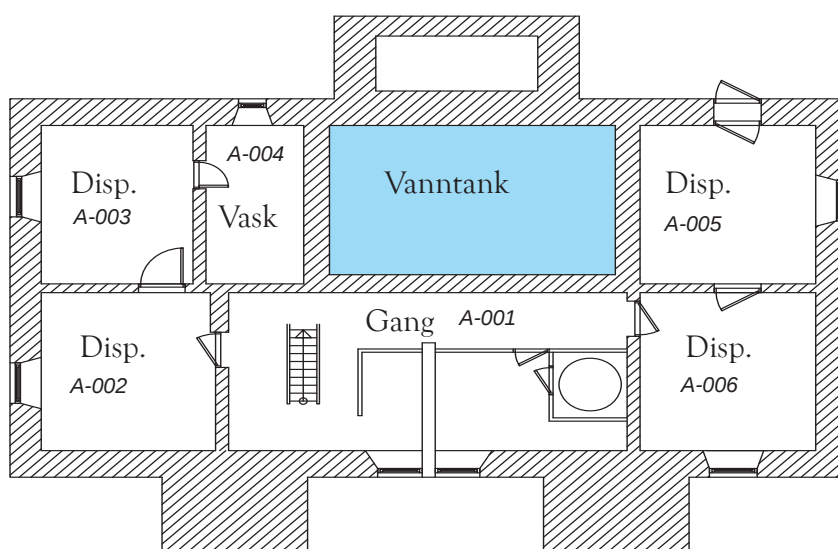

Plan 2. etasje

Plan 1. etasje

Plantegning av fyrbetjentboligen

Plan kjeller

Over: Fasade mot sydøst.
Under: Fasade mot sydvest.

Under: Fasade mot nordøst.

Under: Hjørne mot syd.

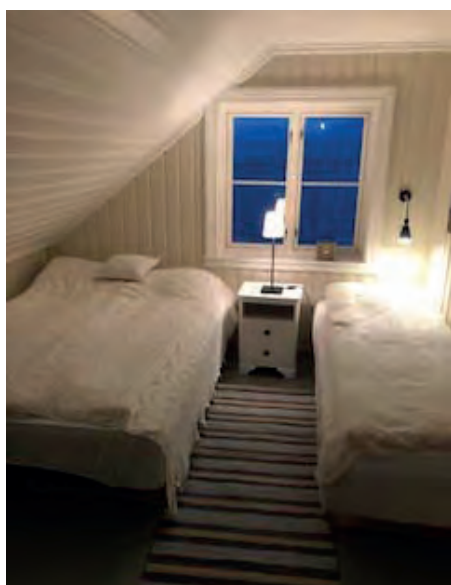

Over: Fellesrom A-103 (stue)
Under: Soverom A-202.

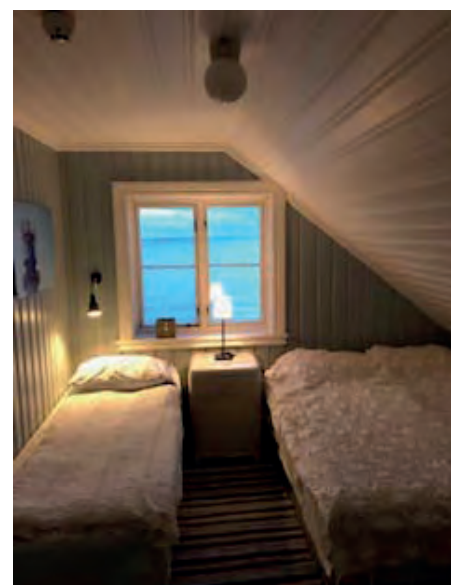
Over: Spisestue, A-104.
Under: Gang i 2. etasje, rom A-201.

Over: Soverom A-202, etter oppussing.
Under: Oppholdsrom / stue, A-205.

Over: Flere nymalte overflater i 2. etasje.

Over: Soverom A-203.
Under: Gammelovn på kjøkkenet i 2. etasje.

Over: Dusj/bad i 1. etasje, A-110.

Over: Malingslager i kjelleren, A-002.

Under: Vaskerom A-004

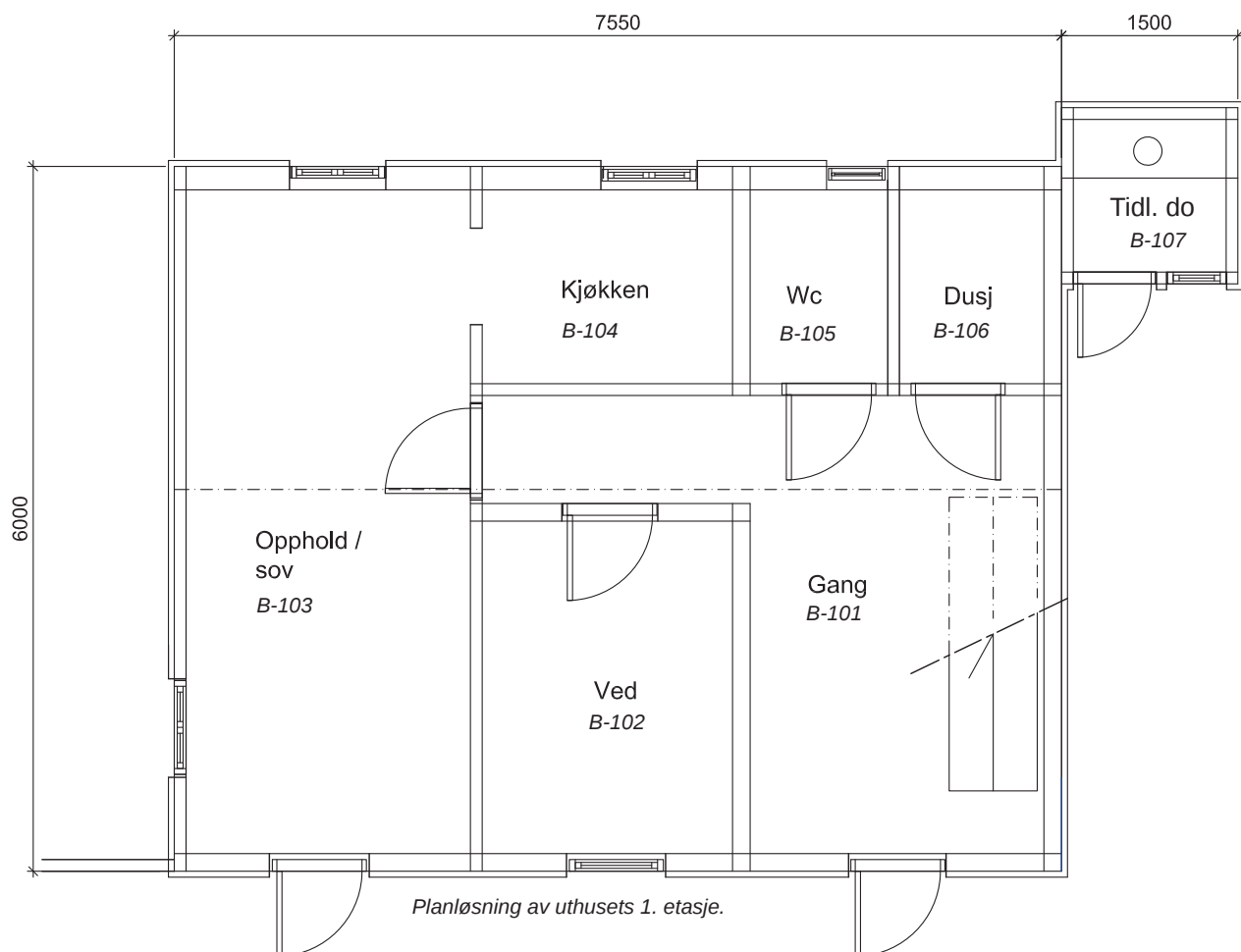
Over: Kjellerrom A-003.

Under: Støpejernsvindu i kjeller.

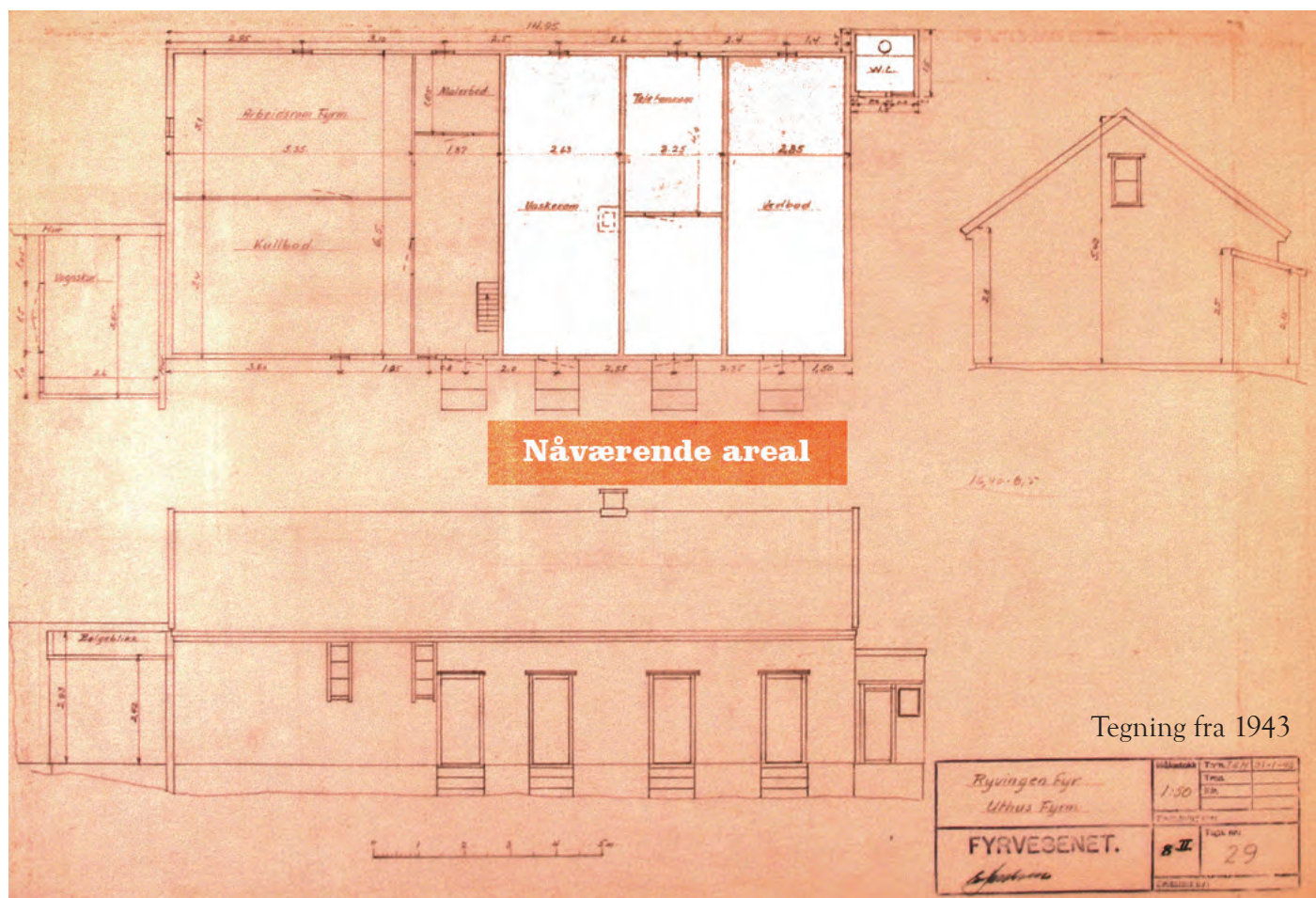

UTHUSET

Bygningens navn	Uthus	
Nummer i Askeladden	86964-2	
GAB nr.	168557760	
Byggnr. i fredn.vedtak	B	
Byggeår	1867	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset er en saltaksbygning med lappskifer takteking og eternittplatekleddede fasader.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Støpt betong på fjell / komprimerte masser. 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Tregulv 6. Yttervegger: Laftevegger med trekledning og eternittplater. 7. Ytterdører: Panelte ramtredører. 8. Vinduer: Sidehengslete, enkle og koblete trevinduer med sprosse. 9. Tak: Saltak 10. Taktekking: Lappskifer med støpejerns mønepanner. 11. Takrenner og nedløp: Støpejernsrenne mot gården (nordøst). 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk med trekledning 16. Etasjeskiller: Bjelkelag med golvbord 17. Innvendige trapper: Åpen tretrapp. 18. Piper og ildsteder: En pipestokk 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon	
Endringshistorikk	Uthuset var opprinnelig omtrent dobbelt så langt (se tegning neste side). Enkelte vinduer er skiftet.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er tatt i bruk delvis til felles toaletter, vedbod, overnatting og oppholdsrom for gjester. Det vurderes å ta i bruk loftet også til noen ekstra sengeplasser, hvis de branntekniske forholdene og fredningsbestemmelsene tillater det.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk	

Under: Slik uthuset var tidligere, dobbelt så langt.

Over: Uthusets fasade mot sydøst.

Under: Fasade mot sydvest.

Over: Fasade mot nordvest.

Under: Fasaden mot indre gårdsplass, mot nordøst.

Over: Gangen med ny do, hvor det også er tenkt installert en ny dusj.
Under: Loftet idag.

Under: Vedbod, B-102.

Under: Rom B-103, sett mot gårdsplassen.

Over: Oppholdsrom med køyer, rom B-103.
Under: Rom B-103 sett mot sjøen.

Under: Fra rom B-103.

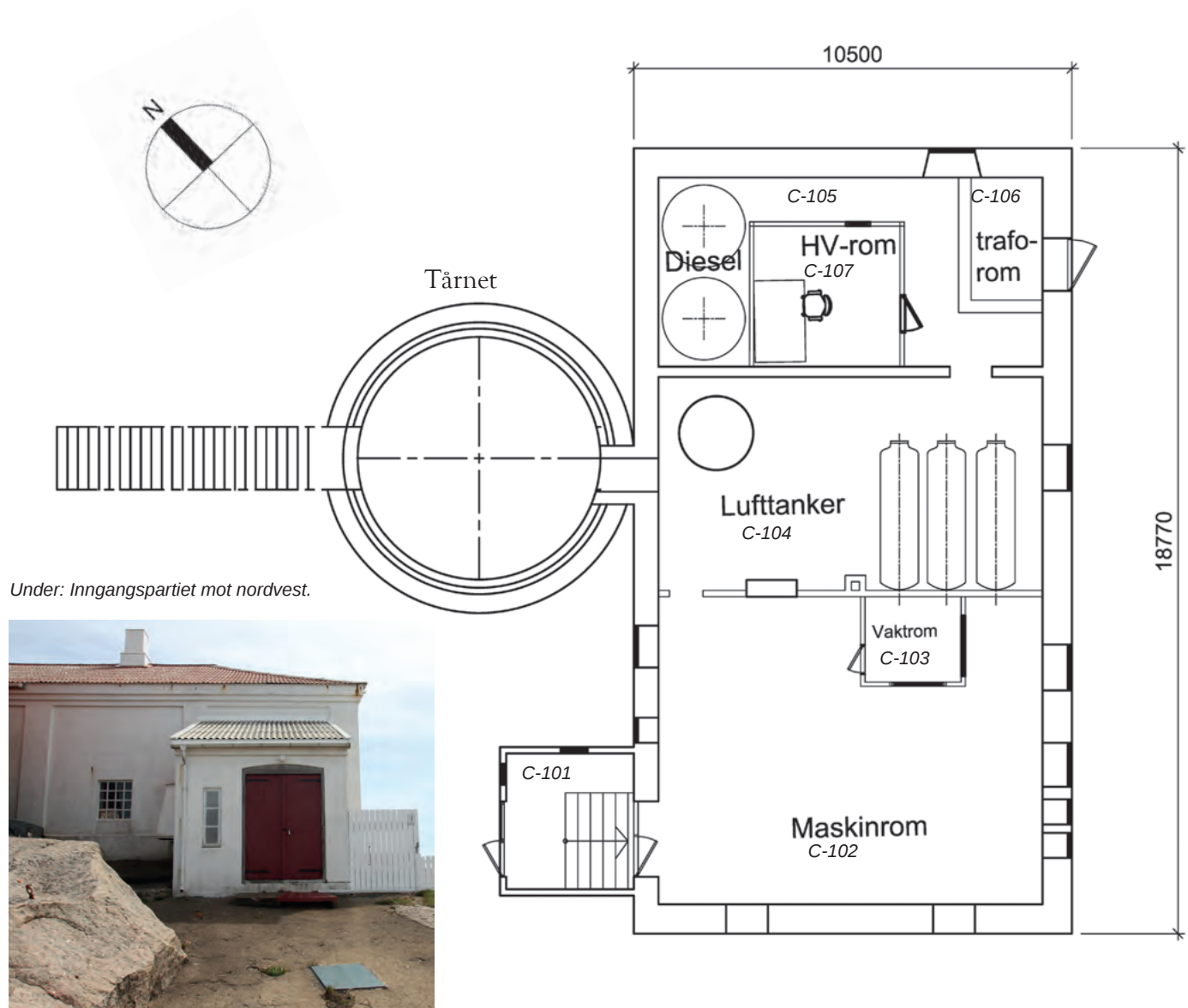

Under: Kjøkkenet, om B-104.

MASKINHUSET

Bygningens navn	Maskinhus	
Nummer i Askeladden	86964-3	
GAB nr.	168557752	
Byggnr. i fredn.vedtak	C	
Byggeår	1867	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Maskinhus	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Maskinhuset er en betongbygning med valmet tak med eternitt bølgeplater. Vinduer med støpejerns- og betongrammer. Bygningen er koblet til fyrtårnet med en sluse.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjellgrunn. 2. Fundament: Betong på komprimerte masser. 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Støpt betong 7. Ytterdører: Labankdører i vindfang. 8. Vinduer: Støpejerns- og betongrammer. Enkle glass. 9. Tak: Valmet tak 10. Taktekking: Rødmalte eternitt bølgeplater. 11. Takrenner og nedløp: Hvitlakkerte stålrenner og nedløp. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Skråtak over inngang. 15. Innervegger: Støpt betong / tegl / bindingsverk 16. Etasjeskiller: Himling på bjelker 17. Innvendige trapper: Støpt betong 18. Piper og ildsteder: En murt og pusset pipestokk 19. Luker og ventilasjon: Store ventilhetter fra maskinrom 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Maskinhuset er ganske intakt og autentisk. Innvendig har flere generasjoner maskineri og teknologi vært i aktivitet, fra kull og damp til elektrisitet og diesellaggregater.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er egnet til ny bruk, men det er samtidig viktig å ta vare på den teknologiske historien når man planlegger endringer.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Over: Fasade mot sydvest.

Over: Hjørne mot vest.

Over: Fra mskinrommet C-102.

Over: Del av maskinrommet.

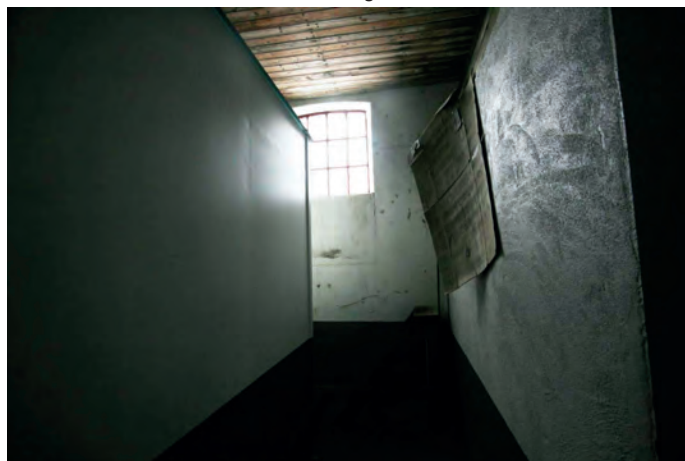
Over: Maskinrommet, C-102.

Under: Midtrommet med tankene.

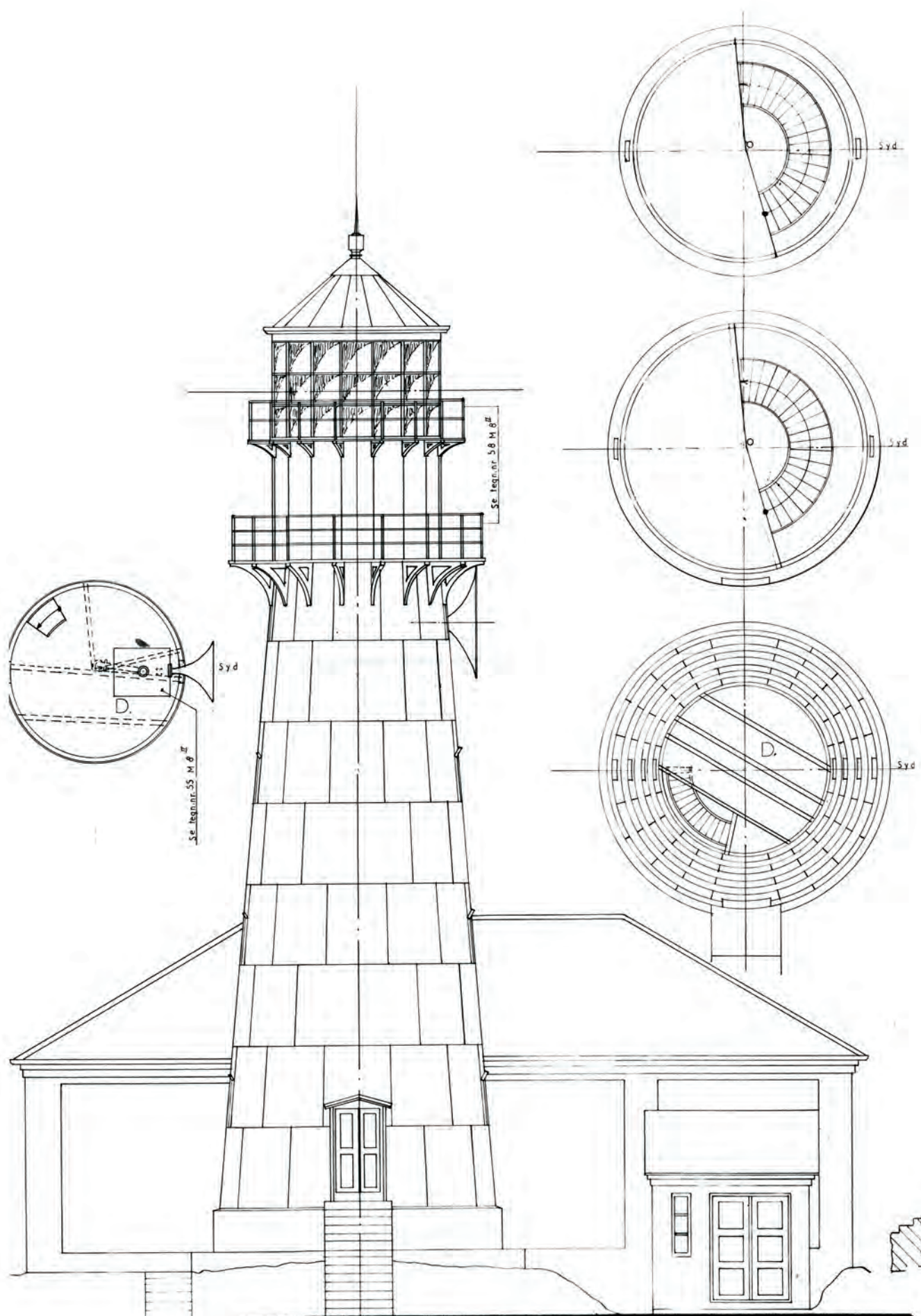
Over: Luftttanker i midtrommet.

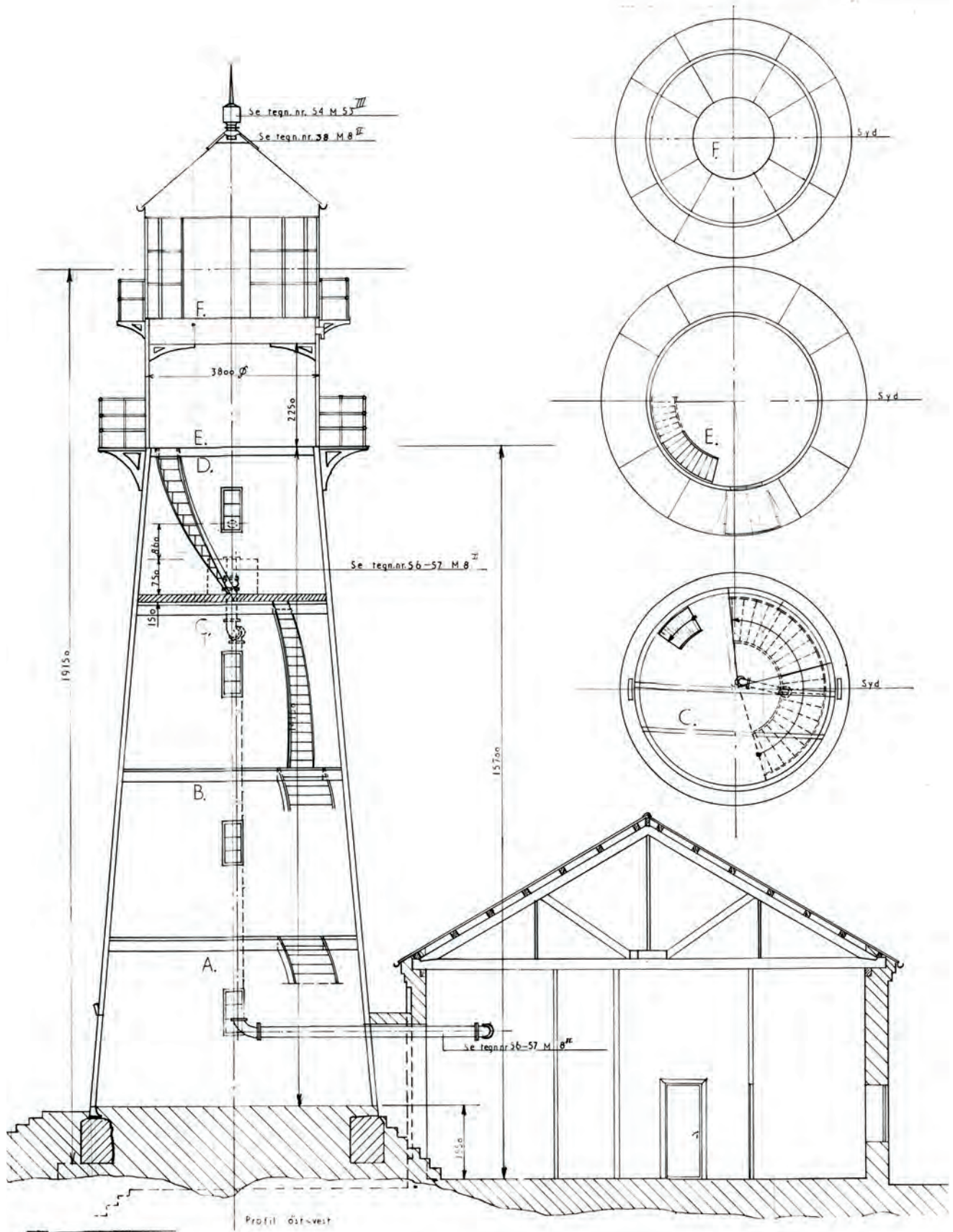
Under: Mellomrom mellom HV-rom og trafo-rom, i rom C-105.

TÅRNET

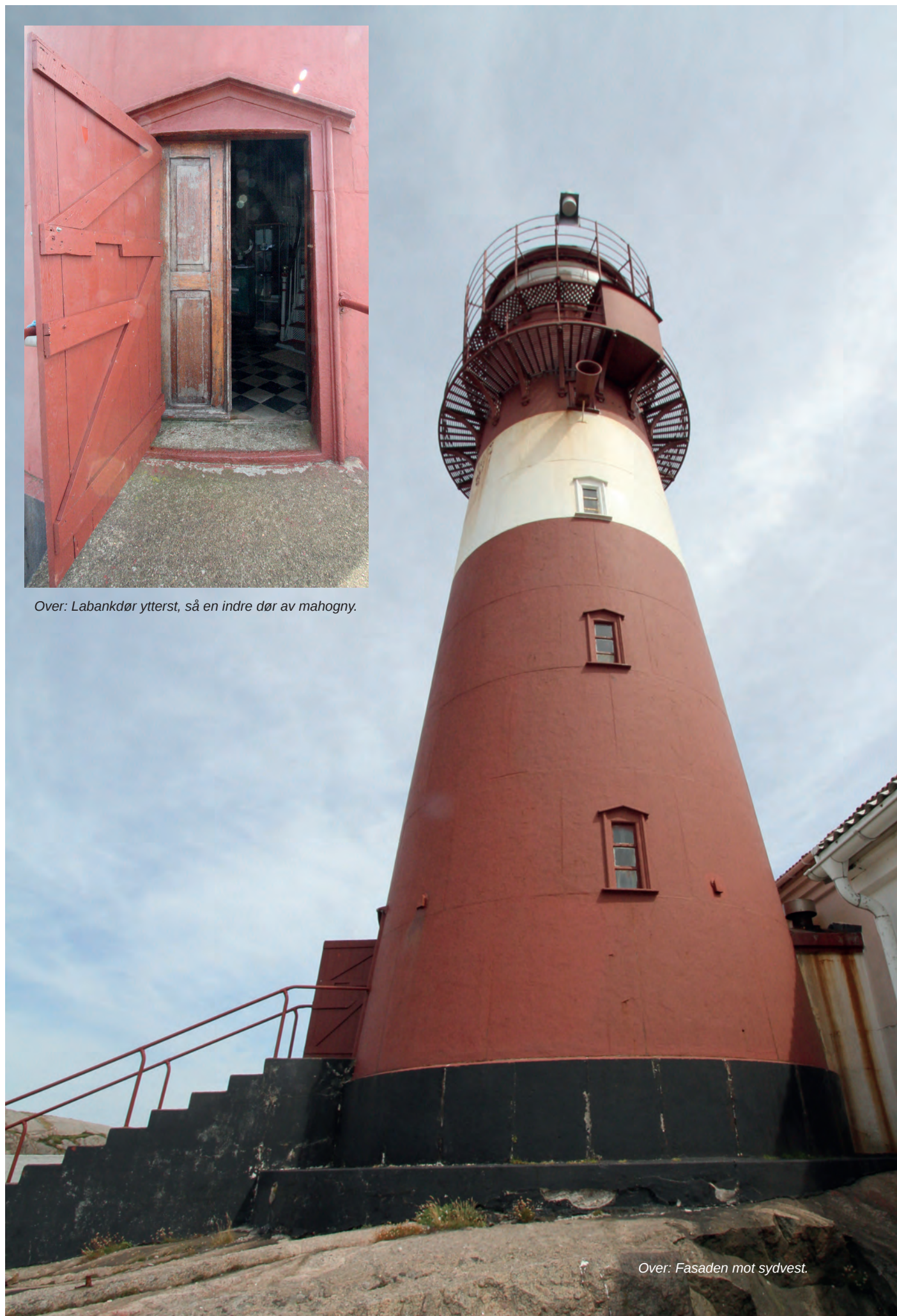
Bygningens navn	Fyrtårn	
Nummer i Askeladden	86964-4	
GAB nr.	168557752	
Byggnr. i fredn.vedtak	D	
Byggeår	1897	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn	
Fredningsomfang	Eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.	
Navigasjonsinstallasjon	3. ordens linse	
Bygningsbeskrivelse	Fyrtårnet er 22.5 meter høyt, bygget i støpjern og rødmalt med hvitt belte.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong på fjell 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong med keramiske fliser (sorte/lyse) 6. Yttervegger: Støpejernselementer 7. Ytterdører: Mahogny med en ytre labankdør 8. Vinduer: Støpejern med enkle glass 9. Tak: kjegleformet platetak over fyrlykt 10. Taktekking: Metallplate 11. Takrenner og nedløp: Integrert i takflaten 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Lett bindingsverk med trekledning 16. Etasjeskiller: Jerndragere med tregulv 17. Innvendige trapper: Støpejern elementer 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon 20. Galleri og balkong: 2 gallerier ved fyrlykt	
Endringshistorikk	Fyrtårnet er autentisk. Kvikksølv i rotasjonskar er byttet ut med kulelager i 2016.	
Retningslinjer for videre utvikling	Det er verken nødvendig eller ønskelig med bygningsmessige endringer av fyrtårnet. Det skal ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell. Besøkende kan få adgang til deler av tårnet i henhold til avtalte retningslinjer.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.	

Over: Labankdør ytterst, så en indre dør av mahogny.

Over: Fasaden mot sydvest.

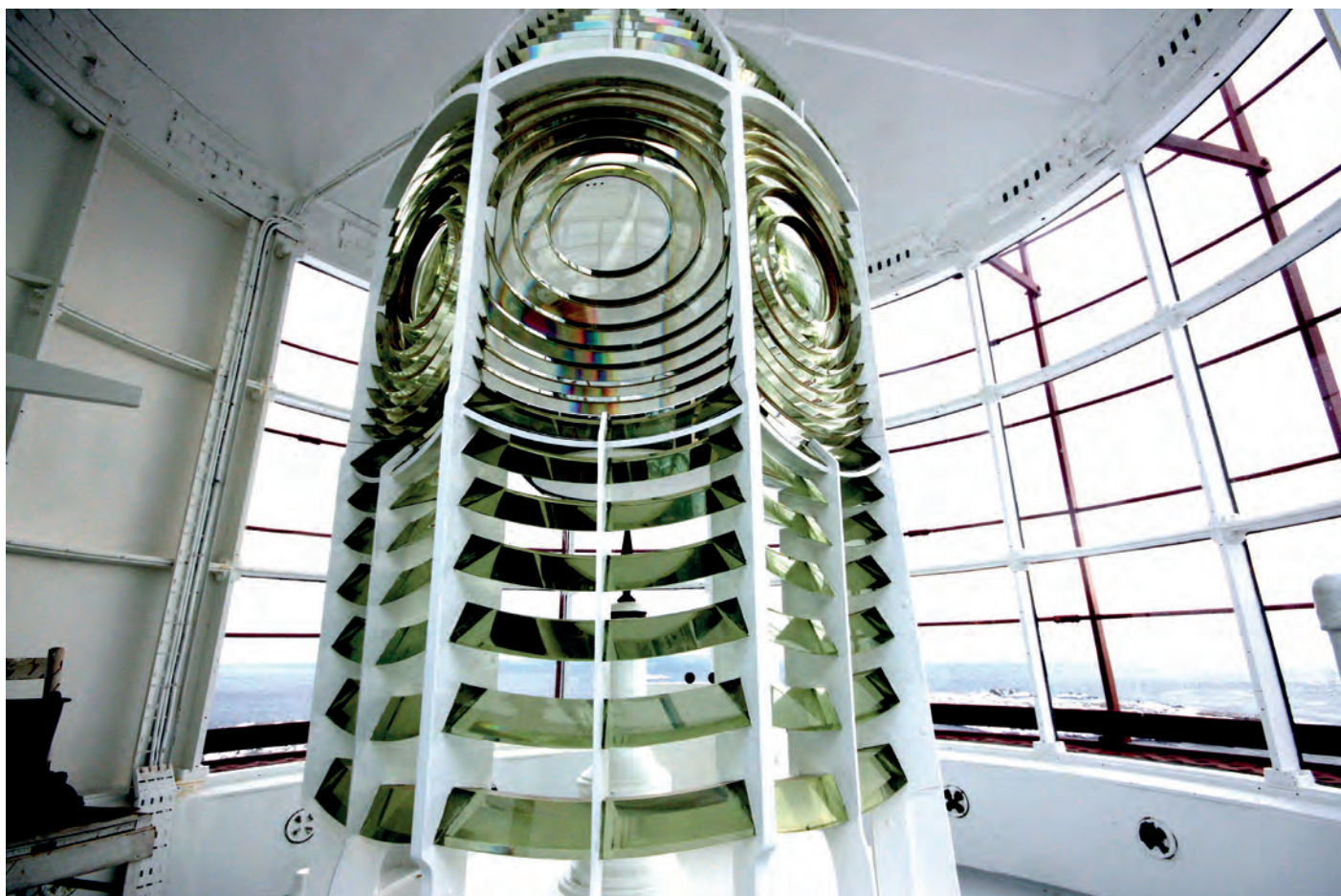

Over: Fyrlykt med 2 gallerier.

Over: Betongtrapp opp til inngang.

Under: Linsesystemet i fyrlykt.

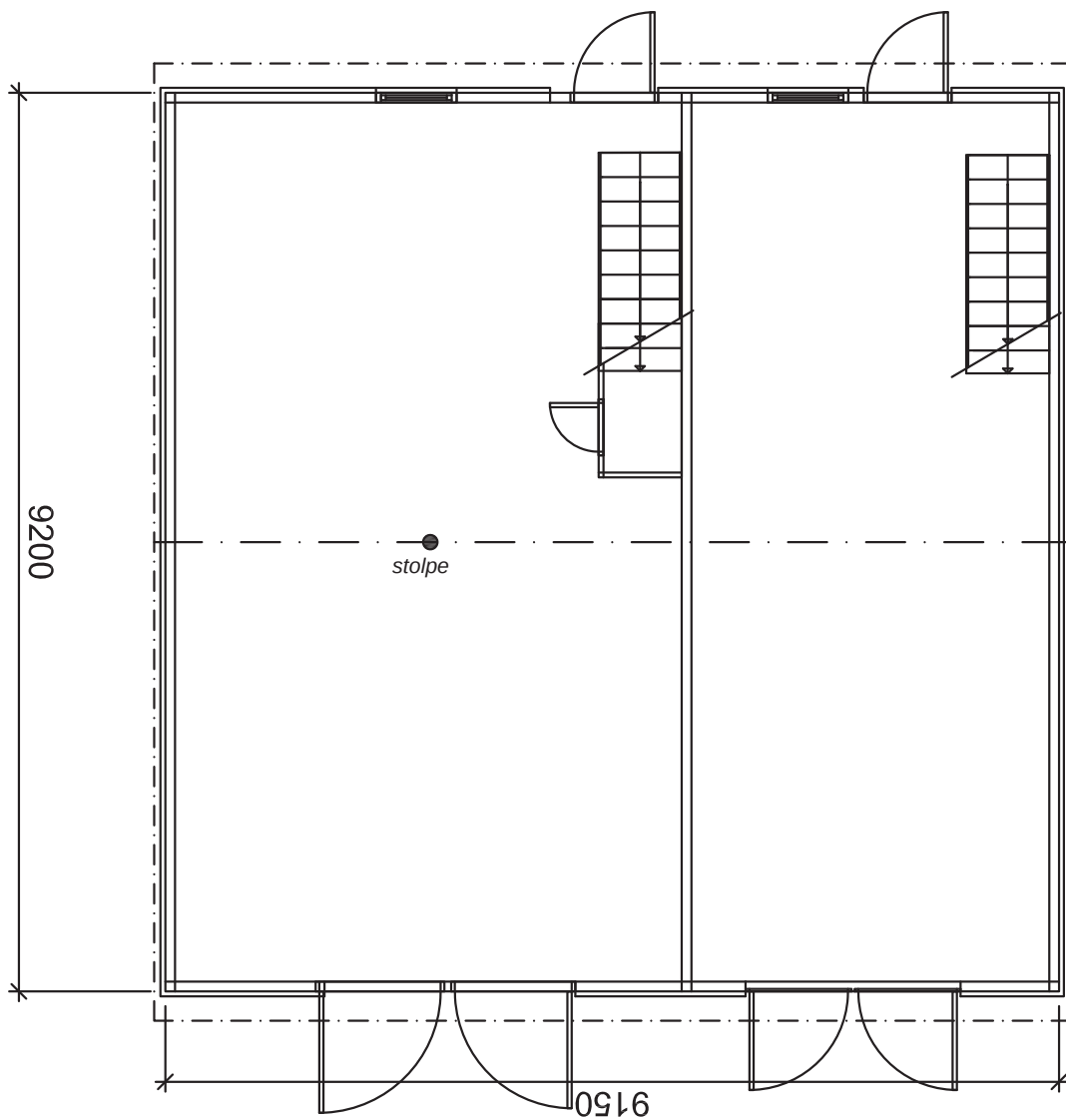
Over: Nedre plan med utstilling.

Under: Del av utstilling og trapp mot fyrlykt.

NAUSTET

Bygningens navn	Naust	
Nummer i Askeladden	86964-5	
GAB nr.	168557787	
Byggnr. i fredn.vedtak	E	
Byggeår	1867	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Naustet har saltak, er satt opp med bindingsverk med trekledning. Senere påsatt eternitt bølgeplater. Taket er tekket med bølgeplater av sortlakkert stål.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell / komprimerte masser 2. Fundament: Støpt betong 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med utvednig rekledning og eternitt bølgeplater 7. Ytterdører: Labank 8. Vinduer: Enkle trevinduer med kryss-spross 9. Tak: Saltak med sperebind 10. Taktekking: Stål bølgeplater, sorte 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk med trekledning 16. Etasjeskiller: Bjelkelag med golvbord 17. Innvendige trapper: Enkel åpen tretrapp 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon.	
Endringshistorikk	Taktekking er endret. Bygningsbeskrivelsen fra 1920 sier at taket da var tekket med bølgeblikkplater. Utvendig påsatt eternitt bølgeplater (etter krigen.)	
Retningslinjer for videre utvikling	Naustet er mye brukt, både til sosiale anledninger og til lagring av materialer, båter og annet utstyr. Naustet er godt egnet for videre ny bruk. Naustet fikk bruksendrings-tillatelse til selskapslokale i 2011.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk.	

Plan av nauset.

Fasaden mot sydøst.

Over: Fasade mot nordvest.

Over: Side mot sydvest.

Over: Hjørne mot syd.

Over: Interiøret i det minste rommet i naustet.

Under: Fra det største rommet, sett mot nord.

VEIEN, HAVNA, LANDING OG MOLO

Over: Veien fra fyret mot havna.

Under: Gammelt foto av havna, og reisingen av det nye støpejernstårnet i bakgrunnen (1897).

Over: Ved naustet blir veien en støpt betongvei ned til landingen.

Over: Like ved naustet er det en mindre landing.

Over: Brygga og landingen er mye benyttet i sommersesongen.

Under: Moloen mot syd og øst. Større utbedringsarbeider ventes utført i årene fremover.

Det fredete området

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:

Omfanget av fredningen:

Fredningen omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommen på gnr.23 bnr.7 (Staten v/Kystverket), avgrenset av eiendomsgrensen mot nord-øst og forøvrig av sjøen. Fredningsområdet og de fredede bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 5. oktober 1993 og påført Riksantikvarens stempel.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av området rundt fyrstasjonen er "å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet" ved å bevare miljøets karakter slik det fremstår idag med forskjellige kulturminner og landskapselementer som veier, gjerder, tufter og jorder.

Fredningsbestemmelser: 1.Riving, flytting, forandringer i området rundt bygningene på fyrstasjonen som kan endre miljøets karakter slik det fremstår med forskjellige kulturminner og landskapselementer er ikke tillatt. Forandringer som ikke endrer verdifulle kulturminner eller kulturlandskapselementer eller miljøets karakter kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

Kystverkets kommentarer:

Skjøtsel av området: Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting:

All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Annet:

Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørniskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Twistein		
	Stavernsodden		Langøyntangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindenes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				
Totalt antall	68		46		114

Senter for eiendom og kultur
28.06.2012

Mandal
GJENPART

RIKSANTIKVAREN

Likelydende brev til:

Kystverket 1. distrikt
Mandal kommune
Vest-Agder fylkeskommune

DERES REF.

VÅR REF. (Bes oppgitt ved svar)
93/2823/B-205 AaB
9

DATO
23. februar 1994

**RYVINGEN FYRSTASJON - GNR.23 BNR.7 (STATEN V/KYSTVERKET) -
MANDAL KOMMUNE**

**VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22**

Med hjemmel i lov om kulturminner av juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22, freder Riksantikvaren Ryvingen fyrstasjon i Mandal kommune. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989, se rundskriv T-6/89.

Fredningen omfatter selve fyret med maskinhus og øvrige bygninger på fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 15:

A Fyrbetjentbolig
B Uthus
C Maskinhus
D Tårn
E Naust

Bokstavene referer seg til planen "Bevaring og fremtidig bruk av Fyrstasjoner" av Fylkeskonservatoren i Vest-Agder 1992.

Fredningen omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommen på gnr.23 bnr.7 (Staten v/Kystverket), avgrenset av eiendomsgrensen mot nord-øst og forøvrig av sjøen.

././ Fredningsområdet og de fredede bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 5. oktober 1993 og påført Riksantikvarens stempel.

POSTADRESSE:
Postboks 8196 Dep.
0034 Oslo

BESØKSADRESSE:
Dronningens gt. 13
0152 Oslo

TELEFON:
22 94 04 00

TELEFAX:
22 94 04 04

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Ryvingen fyrstasjon er å bevare, gjenopprette og videreutvikle et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg med fyrtårn, maskinhus og øvrige bygninger på fyrstasjonen og miljøet rundt fyrstasjonen.

Formålet med fredningen av fyrtårnet er å bevare bygningens eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.

Formålet med fredningen av maskinhus er å bevare bygningens eksteriør og interiør med hensyn til planløsning med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.

Formålet med fredningen av de øvrige bygningene er å bevare bygningenes eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning.

Formålet med fredningen av området rundt fyrstasjonen er "å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet" ved å bevare miljøets karakter slik det fremstår idag med forskjellige kulturminner og landskapselementer som veier, gjerder, tufter og jorder.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredede kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

Fyrtårn

1. Riving, flytting, forandringer i bygningens eksteriør eller interiør, fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften er ikke tillatt.
2. Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere situasjon kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.
3. Bestemmelsen i pkt.1 gjelder ikke fast inventar og teknisk utstyr i drift dersom Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i utstyret.

Maskinhus

1. Riving, flytting, forandringer i bygningens eksteriør eller interiør med hensyn til planløsning, fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften er ikke tillatt.
2. Tilbakeføring i bygningens eksteriør til opprinnelig eller tidligere situasjon eller forandringer i bygningens interiør som ikke endrer opprinnelig planløsning kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

3. Bestemmelsen i pkt.1 gjelder ikke fast inventar og teknisk utstyr i drift dersom Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i utstyret.

Øvrige bygninger

1. Riving, flytting, forandringer i bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk og planløsning er ikke tillatt.

2. Forandringer som ikke endrer opprinnelig hovedform, fasadeuttrykk eller planløsning kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

Området

1. Riving, flytting, forandringer i området rundt bygningene på fyrstasjonen som kan endre miljøets karakter slik det fremstår med forskjellige kulturminner og landskapselementer er ikke tillatt.

2. Forandringer som ikke endrer verdifulle kulturminner eller kulturlandskapselementer eller miljøets karakter kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

Bevaringsplan/skjøtselplan

1. Forvaltningsmyndighet eller den forvaltningsmyndighet bestemmer kan utarbeide bevaringsplan for bygningsanlegget og skjøtselplan for området rundt bygningene på fyrstasjonen.

2. Bevaringsplanen/skjøtselplanen skal inneholde retningslinjer for bevaring, gjenoppretting og videreutvikling av bygningsanlegget og området rundt fyrstasjonen. Ved bevaring og skjøtsel skal det tas utgangspunkt i opprinnelig eller tidligere situasjon.

Generelt

1. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

FØLGER AV FREDNINGEN

Når det gjelder behandling av fredede områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningslovens § 28.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredede området.

Søkad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredede bygninger, anlegg og områder.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

BAKGRUNN FOR FREDNINGSSAKEN

Fredningen av Ryvingen fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeide mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen skal det velges ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning. Utvalget er allerede gjort i Vest-Agder gjennom prøveprosjektet "Bevaring og bruk av fyrstasjonene i Vest-Agder" v/Fylkeskonservatoren i Vest-Agder 1992.

Fyrstasjonene langs kysten er blant landets mest markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Fyrstasjonene har generelt gjennomgått store endringer, både teknisk og bygningsmessig. Dette er en utvikling som har vært nødvendig ut fra klimatiske og tekniske forhold, og som vitner om en kultur hvor de funksjonelle hensyn har vært prioritert; en utvikling som dermed har historisk interesse.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom en fredning vil Riksantikvaren legge visse antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

BESKRIVELSE

Ryvingen fyrstasjon ligger på øya Ryvingen utenfor Mandal i Mandal kommune, og er et kystfyr. Ryvingen er del av den ytre sørlandsskjærgården med småkupert terreng og nakne koller og svaberg. Fyrstasjonen ligger avgrenset og inngjerdet oppe på øya, 420 meter fra havnen. Bygningene ligger samlet og danner sammen med gjerder og murer en innelukket plass. Ryvingen er Norges sydligste fyr.

Ryvingen fyrstasjon ble opprettet i 1867. Fyrstasjonen består idag av fyrtårn fra 1897, maskinhus fra 1897, uthus og naust. Naustet ligger ved fyrstasjonens havn.

Fyrtårnet er 22.5 meter høyt, bygget i støpjern og rødmalt med hvitt belte. Maskinhuset er en betongbygning, mens de øvrige bygningene er bygget i tre.

Innenfor fredningsområdet er det tidligere dyrkingsjord tilknyttet fyrstasjonen med tufter etter uthus, rester etter opprinnelig vei opp til fyret, rester etter tidligere skorstein og intakt reserve-reservoir for vann til tidligere dampdrift m.m. Inne på selve fyrområdet finner en fundamenter etter boliger og uthus og intakt vann-reservoir under plassen mellom bygningene. Området inneholder også tilfluktsrom fra 2. verdenskrig bygget av tyskerne.

Fyrstasjonen har hele tiden vært i utvikling og gjennomgått store endringer både teknisk og bygningsmessig. Før støpjernsfyret ble reist, sto det en fyrbygning med fyr og bolig på plassen. Fyrbygningen ble flyttet til Geitungen fyr i 1923. Fyrmesterboligen fra 1897 ble revet i 1957 ved omlegging av driften. Det har også stått flere uthus på fyrstasjonen.

Fyrbetjentboligen har fått eternitkledning og interiørene er blitt modernisert og delvis ombygget på 50/60-tallet. Vinduene er skiftet i de senere år. Uthuset har også eternitkledning, mens naustet er restaurert med trekledning.

Ryvingen stasjon er automatisert, men bemannet. Det foreligger ingen konkrete planer om avfolking av fyret.

Reguleringsmessige forhold

Ryvingen fyrstasjon ligger på øya Ryvingen som er avsatt til Landbruks-, natur- og friluftsområder med viktige naturvern- og friluftsinnteresser i Kommuneplan for Mandal.

Eiendomsforhold

Staten v/Kystverket står som eier av Ryvingen fyrstasjon og området rundt fyrstasjonen.

Nærmere beskrivelse

- ./.
- For nærmere beskrivelse av Ryvingen fyrstasjons historie, fyrstasjonens idag og videre planer vises det til vedlagte utdrag fra "Bevaring og fremtidig bruk av Fyrstasjoner".

SAKSGANG FREM TIL FREDNINGSVEDTAKET

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 1. distrikt, Mandal kommune og Vest-Agder fylkeskommune i brev av brev av 28. mai 1993. Samtidig ble meldingen kunngjort i Lindesnes, Fædrelandsvennen og Norsk Lysningsblad.

Det er kommet inn følgende uttalelse til varselet:

1. Uttalelse av 25. juni 1993 fra Kystverket 1. distrikt

Kystverket 1. distrikt stiller seg positiv til at det igangsettes fredningssak for fyrstasjonen, men tar forbehold om at fredningen ikke må føre til hindringer for den fremtidige drift av fyret. Det er tatt inn i fedningsbestemmelsene at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen, se **Fredningsbestemmelser**.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 5. oktober 1993. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Mandal kommune og Vest-Agder fylkeskommune samt kunngjort i Lindesnes, Fædrelandsvennen og Norsk Lysningsblad. Det er kommet inn følgende uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse av 22. nov. 1993 fra Kystverket 1. distrikt
2. Uttalelse av 29. nov. 1993 fra Mandal kommune
3. Uttalelse av 30. nov. 1993 fra Vest-Agder fylkeskommune, Kulturavdelingen
4. Uttalelse av 1. des. 1993 fra Vest-Agder fylkeskommune, Miljø- og friluftsutvalget

Kystverket 1. distrikt finner forslaget til fredning av fyrstasjonen for å være akseptabelt og vil ikke motsette seg at det blir vedtatt slik det foreligger.

Mandal kommune meddeler at det ikke er kommet inn kommentarer til forslaget, og at varsel om igangsetting av fredningssak har vært forelagt miljøutvalget som ikke hadde bemerkninger til dette.

Vest-Agder fylkeskommune, Kulturavdelingen oversender utskrift av møtebok for Hovedutvalget for kultur i Vest-Agder. Hovedutvalget ser det som positivt at Ryvingen fyrstasjon fredes. Hovedutvalget ber dessuten Riksantikvaren vurdere om også Hatholmen fyrstasjon i Mandal kommune bør tas med i fredningsforslagene for fyrstasjoner i Vest-Agder. Riksantikvaren vil komme tilbake til forslaget etter nærmere vurdering og kontakt med Kystdirektoratet.

Kulturavdelingen anbefaler at hele øya tas med i områdefredningen. Riksantikvaren har tatt med i fredningen det området som naturlig hører med til fyrstasjonen, og som eies av Kystverket. Området inneholder kulturminnene og kulturlandskapet som har tilknytning til stasjonen. Hele øya er avsatt til Landbruks-, natur- og friluftsområder med viktige naturvern- og friluftsinnteresser, slik at resten av øya også har et vern. På bakgrunn av dette finner Riksantikvaren å ville opprettholde nåværende avgrensning av fredningsområdet.

Vest-Agder fylkeskommune, Miljø- og friluftsutvalget ser positivt på fredningsforslaget.

Fredningsforslaget av 5. oktober 1993 ble i brev av 6. desember 1993 oversendt Mandal kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev av 19. januar 1994 fra Mandal kommune. Formannskapet behandlet fredningsforslaget i møte 17. januar 1994. Mandal kommune har ingen innvendinger mot fredning av Ryvingen fyr. Formannskapet bemerker videre at fyrstasjonen er et attraktivt mål for turer i skjærgården, både for fastboende, båtturister og i reiselivssammenheng. Kommunen forutsetter derfor at fredningen ikke vil begrense adgangen til området, og uttaler at det bør være et mål at også bygningene åpnes for publikum. Selve fredningen vil ikke regulere eller hindre slik bruk av området som formannskapet nevner. Da det er Kystverket som står som eier av fyrstasjonen, må spørsmål om adgang og tilgjengelighet tas opp med denne etaten.

Riksantikvaren har pr. telefon 23. februar 1994 med Mandal kommune v/formannskapssekretæren fått opplyst at formannskapets behandling er kommunens endelige behandling av fredningsforslaget.

VURDERING AV VERNEVERDI

"Bevaring og fremtidig bruk av Fyrstasjoner"'s vurdering

I "Bevaring og fremtidig bruk av Fyrstasjoner" er det gitt følgende vurdering av Ryvingen fyrstasjons verneverdi:

"Til tross for store endringer, fremstår stasjonen fortsatt som et harmonisk anlegg, med fin beliggenhet på toppen av øya. Sporene etter tidliger anlegg er lette å lese i landskapet. Tårnet og linseapparatet fra 1897 er de mest interessante enkeltelementene, i tillegg til veien opp fra landingen. Som kystfyr må Ryvingen kunne sies å ha regional interesse i vernesammenheng."

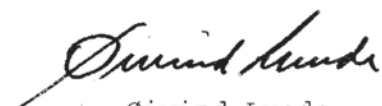
Riksantikvaren slutter seg til Fylkeskonservatorens vurdering.

Mandal kommune har ingen innvendinger mot Riksantikvarens forslag om fredning. På bakgrunn av dette og ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Ryvingen fyrstasjon.

OPPLYSNING OM KLAGEADGANG OG TINGLYSING

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet men sendes til Riksantikvaren. Klagefrist er 18. mars 1994.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Øivind Lunde

Danckert Monrad-Krohn

Saksbehandler: Aase Bessesen

Gjenpart m/kart:

- Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Vest-Agder fylkeskommune, Fylkeskonservatoren
- Fylkesmannen i Vest-Agder, Miljøvernavd.
- Ryvingen fyr

Vedlegg:

- Kart, datert 5. oktober 1993
- Kopi av utdrag fra "Bevaring og fremtidig bruk av Fyrstasjoner" av Fylkeskonservatoren i Vest-Agder 1992

Likelydende brev til:

Kystverket 1. distrikt
Postboks 545
4801 Arendal

Mandal kommune
Jochum Lunds pl. 1
4550 Farsund

Vest-Agder fylkeskommune
Postboks 770
4601 Kristiansand